Francisco Casares:
Un santjustenc supervivent dels camps d'extermini nazis

Juli Ochoa, del Centre d'Estudis Santjustencs

A proposta del Centre d'Estudis Santjustencs, l'Ajuntament ha acordat recentment donar suport i afegir-se a la iniciativa de col·locar a Sant Just una llamborda commemorativa "Stolpersteine", en memòria d'aquest heroi santjustenc.

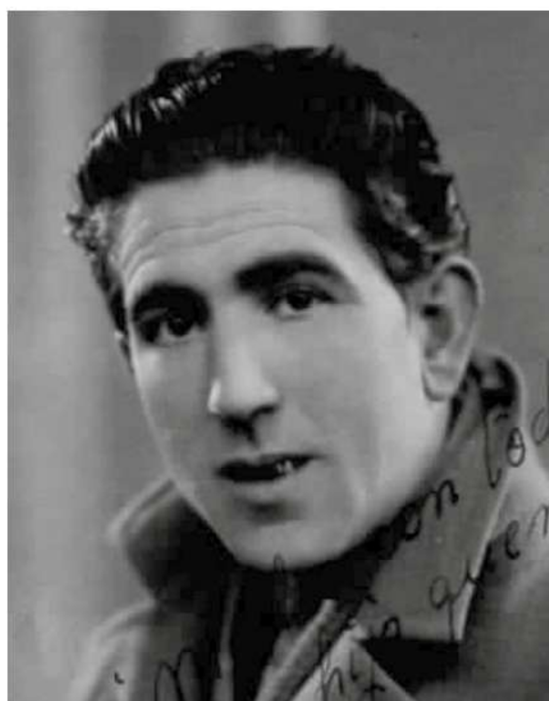
El quatre d'agost de 2009 ens deixava, als 91 anys, el santjustenc Francisco Antonio Casares Rodríguez, un veí del carrer Roquetes seriós, discret i treballador que amb la seva bonhomia s'havia guanyat l'afecte i el respecte de tots els seus conveïns. Poc podíem figurar-nos els seus veïns la tremenda història que hi havia al darrere seu en aquell temps en el qual encara no el coneixíem...

Francisco Casares havia nascut l'any 1918 a la localitat granadina de Motril. Soldat republicà durant la Guerra Civil, amb la derrota final va passar a l'exili i va ser internat al camp rossellonès del Barcarès, per sortir del qual es va enrolar en una companyia de treballadors amb la qual va ser enviat a fortificar la línia Maginot, a la frontera amb Alemanya, ja que es temia un imminent esclat de les hostilitats.

Amb la invasió de França per la "Wehrmacht", va ser capturat per l'exèrcit alemany, i, després d'un curt periple per diversos camps de concentració, davant la negativa del govern del general Franco de fer-se càrrec de tots els antics republicans que com ell havien estat capturats pels alemanys, va acabar sent deportat al camp d'extermini de Mauthausen, un camp situat a Àustria, prop de Linz, dedicat a l'extermini físic dels oponents al Reich mitjançant l'aprofitament de la seva capacitat de treball fins a la total extenuació, fent-los treballar en la seva tràgicament famosa pedrera.

Casares, hi va ingressar el 3 d'abril de 1941, i, igual que ell, també hi van anar ingressant fins a 7.532 "Rotspanier" (rojos espanyols), dels quals van acabar morint 4.816. Això suposa una taxa de mortaldat del 64%. La major part d'aquestes víctimes es van produir a Gusen, un subcamp situat a 5 quilòmetres de Mauthausen, on van anar a parar 5.266, 3.959 dels quals acabarien sent assassinats.

Afortunadament per ell, cap a finals de maig de 1941 es va produir un fet providencial que li suposaria una remota possibilitat de sortir viu d'aquell infern: Gràcies als seus coneixements previs de fusteria i el fet d'haver après a encofrar, va ser reclutat per a formar part de l'anomenat "Kommando Cesar", una brigada de treballadors especialitzats, formada exclusivament per antics republicans espanyols, dedicada a fer treballs de certa envergadura i qualitat a l'exterior del camp.

Francisco Casares en una fotografia feta durant el seu exili a París.

Els membres d'aquell grup, tot i constituir una autèntica mà d'obra esclava, gaudien d'un règim lleugerament menys sever que l'imperant al camp principal, la qual cosa podia afavorir les seves perspectives de supervivència.

El seu primer destí va ser Vöcklabruck, on s'hi van estar poc més d'onze mesos dedicats a fer obres d'infraestructura viària i a la construcció d'un pont, que van haver de deixar sense acabar per marxar tot seguit cap a Ternberg, un nou destí de major interès estratègic.

Durant els dos anys i mig llargs que s'hi van estar, van treballar en la construcció d'una presa i una central hidroelèctrica sobre el riu Enns per compte de la "Reichswerke Hermann Göring AG", una poderosa agrupació estatal nazi d'indústries dedicades a la mineria, la siderúrgia, l'armament i els transports. Mentrestant, però, el fins llavors puixant Reich ja havia començat el seu declivi, i cap a finals d'estiu de 1944, i per causa de la manca de subministrament de materials, les obres de construcció a Ternberg es van haver d'aturar, deixant a mig fer els treballs inicialment previstos.

Casares i els seus companys van haver de tornar altre cop a l'horror del camp principal de Mauthausen, però, per sort per a ells, aquesta estada va ser transitòria, i l'1 de desembre de 1944 tornaven a sortir cap a un nou destí.

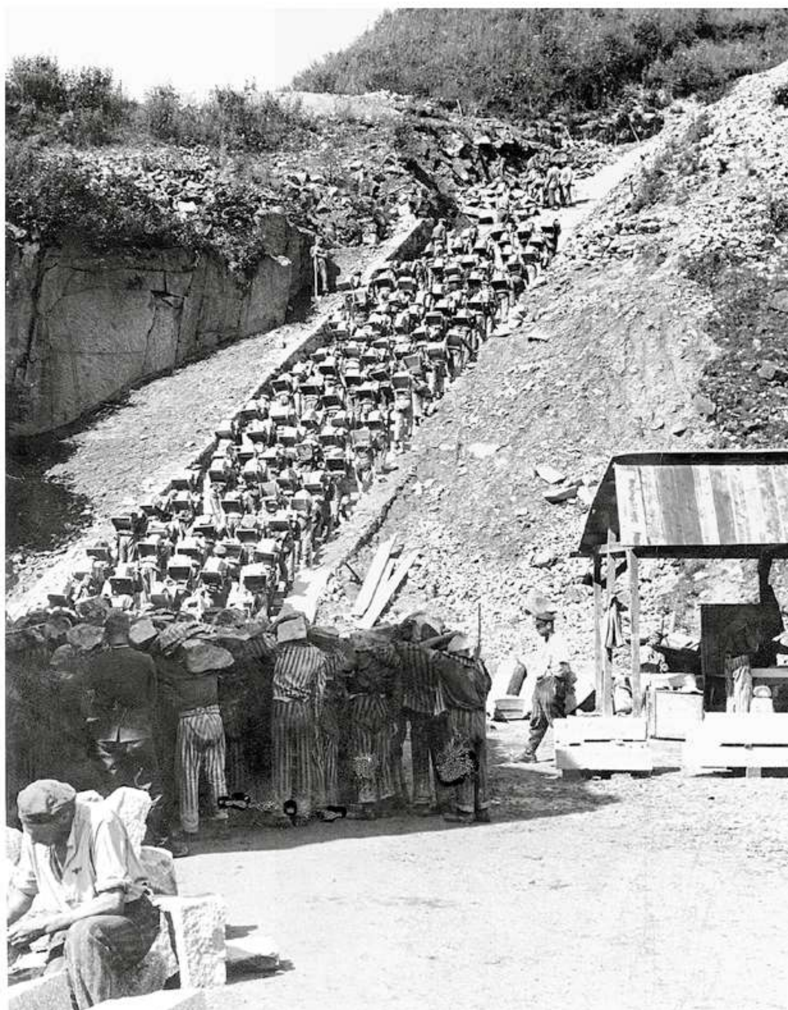
Aquest cop van anar a Redl-Zipf, una antiga fàbrica de cervesa, les caves de la qual es van ampliar per encabir-hi una planta subterrània de producció de combustible per a les bombes volants V-1 i V-2, però poc temps després, i per causa dels constants bombardeigs dels aliats, els treballs en la producció d'aquella planta van quedar estancats per manca de subministraments, amb la qual cosa els nazis van considerar que calia anar reduint el nombre d'internats i dur-los a altres camps on encara poguessin prestar servei.

I és així com Francisco Casares va deixar de formar part del "Kommando Cesar", arribant el 27 de març de 1945 al més temible de tots els subcamps depenents de Mauthausen: Gusen, un autèntic escorxador on només l'any 1945, i, fins al seu alliberament, es van arribar a enregistrar 10.000 morts (2.120 al gener, 1.800 al febrer, 2.200 al març i 3.880 a l'abril).

Els interns de Gusen II, on ell estava, van ser destinats a treballar en una extensa xarxa de galeries subterrànies anomenades "Bergkristall", a les quals s'havia traslladat la producció dels fuselatges de l'avió Messerschmidt Me-262, el primer avió a reacció de la història. Hi havia dos tipus diferents de treballs a fer: l'excavació de galeries i la construcció d'aparells dins les galeries ja acabades. La primera d'elles era la pitjor, enregistrant-se una mitjana de 100 morts diaris. Francisco Casares, però, va tenir la gran sort de ser destinat al muntatge d'aparells.

Dels túnels "Bergkristall" van arribar a sortir un miler i mig d'avions operatius que podrien haver suposat per als alemanys el domini de l'aire i potser la victòria, però, a aquelles alçades, la guerra ja estava irremissiblement perduda per al Reich, amb els aliats i els soviètics tancant sobre ells un cercle cada cop més estret.

La temible escala de la pedrera "Wiener Graben", a Mauthausen.

Davant l'imminent arribada dels exèrcits alliberadors, i per tal d'eliminar les proves del que allà havia tingut lloc, els nazis van concebre la idea de fer volar aquell sistema de túnels amb tots els deportats al seu interior, en una operació que van anomenar "Feuerzeug" (encenedor). Afortunadament, la providencial arribada d'una avançada de l'exèrcit americà els va salvar en el darrer moment.

El 5 de maig de 1945, Francisco Casares tornava a ser lliure després d'haver passat quatre anys, deu mesos i divuit dies d'horror en un autèntic infern.

Aquell alliberament no li va suposar la fi de la seva odissea. No podent tornar a l'Estat espanyol, va ser acollit en darrera instància per França, residint a Paris en un exili que va durar cinc llargs anys, mentre no milloressin les perspectives del retorn a casa.

Finalment, l'any 1950 es va animar a fer-ho. Va tornar a Motril, es va casar i va intentar tirar endavant la seva recent formada família, però la situació a la zona no era gens propícia: Lluita contra el maquis, alt índex d'atur, pobresa generalitzada... Animat per l'exemple d'un germà seu que treballava a l'ENHER de Constantí, va venir a Catalunya, aconseguint entrar a treballar en aquella empresa hidroelèctrica, que al cap de poc el va destinar a la planta recent construïda de Sant Just Desvern.

Elements integrants del "Kommando Cesar" treballant a la presa de Ternberg.

I així, en el seu pis del carrer Roquetes, com un santjustenc més, respectat i estimat per tots aquells que el coneixien, Francisco Casares va viure els darrers quaranta-sis anys de la seva atzarosa existència, gaudint finalment d'aquella pau i tranquil·litat que qualsevol ésser humà es mereix i que ell tan lluny les havia arribat a tenir. **<**